

V poslední kapitole autoři nejprve seznamují čtenáře se specifickými ukazateli, které určili vzhledem k sesbíraným datům za nevhodnější pro vzájemné hodnocení a porovnání vysokých škol. Následuje vlastní praktické porovnání výkonnosti jednotlivých škol dle vybraných ukazatelů. Opět i v této kapitole najdeme množství zajímavých komparačních kontingenčních tabulek a grafů, které tyto ukazatele mapují. Domnívám se, že si zkoumaná problematika zasloužila v textové části kapitoly hlubší analýzu výsledků než jen stručné shrnutí a konstatování skutečností, které jsou z tabulek a grafů patrné i bez doprovodného textu. Navíc, vzhledem k faktu, že se ve čtvrté i páté kapitole pracuje se stejnými vstupními daty, nemusely být některé tabulky či grafy zobrazeny v obou kapitolách, protože v současné podobě může být čtenář zahlcen množstvím čísel.

Kniha je napsána jasným a srozumitelným jazykem, takže se ve zkoumané problematice dobře zorientuje i čtenář, který nemá ekonomické vzdělání. Popisovaná problematika je aktuální a pro určitou cílovou skupinu může být velmi podnětná. Pozitivní je také fakt, že autoři pracovali s daty z několika následujících let, čímž mohli vytvořit popis trendů, a že

kromě českých vysokých škol podrobili analýze také zahraniční vzdělávací instituci.

Mimo zbytnosti některých tabulek a grafů však považují za největší problém, že i když si jsou autoři sami vědomi mnoha souvislostí při měření výkonnosti, omezili se jen na dílčí oblast, vycházející především z finančního pohledu na řízení vysoké školy. Je možné, že sbíraná data neměla vždy ten správný tvar, protože výroční zprávy vysokých škol, z nichž autoři čerpali, neměly jednotnou koncepci, a tím nebylo možné provést výpočty některých jiných ukazatelů. Nicméně je škoda, že autoři ve svých analýzách zůstali u pouhé deskripce. Kdyby provedli další analýzu zjištěných výsledků, především se pokusili nalézt hlavní příčiny rozdílnosti či existence jednotlivých trendů, kniha by získala nový kvalitativní rozměr.

Na závěr lze konstatovat, že i přes možná doplnění je dobře, že taková publikace vznikla. Svým obsahem může pomoci nastolit nové otázky v právě probíhající diskusi o měření a odměňování výkonnosti a kvality českých vysokých škol.

Roman Kozel

KELLER, Jan; STÖCKELOVÁ, Tereza; ŠTECH, Stanislav, et al.

PROČ NEZAVÁDĚT ŠKOLNÉ.

Vzdělání není zboží!, 2010. 98 s.

Publikace *Proč nezavádět školné* je souborem celkem jedenácti článků, které se veskrze věnují pestrým tématům, ovšem všechny mají společně odmítavý postoj vůči školnému. Pestrá je i paleta autorů, kteří mají rovněž společného jmenovatele, a to skutečnost, že se jedná o tzv. insidery. Na úvod je také třeba poznamenat, že se rozhodně nejedná o vědeckou publikaci, což zdůrazňuje i provokativní název díla. Je tedy otázkou, jakému okruhu čtenářů je vlastně publikace určena, když nese takový název. Patrně je určena již přesvědčeným čtenářům, kteří se zavedením školného na českých vysokých školách ex ante nesouhlasí.

Publikaci je nutné vytknout na prvním místě její subjektivnost, která rozhodně nepřidává tomuto dílu na důvěryhodnosti. Na druhou stranu je třeba zdůraznit, že autoři jednotlivých kapitol jsou jistě o svém pohledu na věc hluboce

přesvědčeni a i určité vybrané argumenty je možné považovat v jisté situaci za relevantní.

Například Stanislav Štech na straně 24 zmiňuje, že: „Postupně soukromý kapitál proniká i do výzkumu, vývoje a výcviku studentů v oborech technických a přírodovědných – a to pomocí tzv. inovační ideologie. Jestliže ideologické pilíře reformy univerzit obsahuje Boloňská deklarace, inovační finalitu vysokých škol oznámila tzv. lisabonská strategie. Na konci tohoto procesu zůstane jen určité nekomercializovatelné jádro: učitelské studijní programy, humanitní studia a některé společenskovědní obory. Jejich živoření a přežívání pak bude záviset jen na rozmarech a libovůli těch, kteří jsou vykonavateli záměru soukromého sektoru.“ Toto tvrzení je zcela jednoznačným důkazem subjektivního zabarvení celé publikace. *Bílá kniha terciárního vzdělávání* ani další ideové dokumenty připravova-

né reformy terciárního vzdělávání nic takového neobsahovaly. Autor popírá efekt tzv. zvýšení konkurenceschopnosti českého trhu s terciárním vzděláváním, což je ale de facto v rozporu se zdravým rozumem. Není možné zachovat současný stav za situace, kdy jsou české veřejné rozpočty v rozkladu, a není možné si myslet, že má vysoké školství přednost před například zajištěním důchodového systému nebo systému zdravotnictví. Všechny tyto systémy by měly být konkurenceschopné a životaschopné bez ohledu na stav veřejných financí. Je zjevné, že prvek trhu současnému systému terciárního vzdělávání citelně chybí a české vysoké školy nejsou zdaleka tolik nezávislé na veřejných financích, jak by měly být.

Jan Keller na straně 28 sděluje: „Další mnohokrát vznášený argument ve prospěch školného naopak říká, že jeho placení začne motivovat ke kvalitnější výuce vysokoškolské kancory. Ponechme stranou, že se jedná o hrubou urážku této vrstvy inteligence, o níž se tvrdí, že schválně až dosud nepracuje dostatečně kvalitně, i když by toho byla schopna.“ Zde si dovoluji podotknout, že na českých vysokých školách zdaleka neučí jenom elita národa, která by se rovnocenně doká-

zala uplatnit i ve sféře soukromé. Školné je jedním z nástrojů (nikoliv jediným), který dokáže stimulovat zvýšení kvality činnosti na vysokých školách. Na jiném místě píše Jan Keller, že stoupenci školného tvrdí, že se vylepší finanční situace škol. Tento argument rovněž není možné posuzovat optikou let minulých, ale let současných. Cílem zavedení školného je mj. změna struktury příjmů veřejných vysokých škol, a to se záměrem zvýšit podíl soukromých zdrojů.

Za největší problém publikace považuji, že vlastně nenavrhuje žádné alternativní řešení. Pouze konstatuje, že zavedení školného není vhodným nástrojem ke strukturální reformě českého vysokého školství, a rovněž celou reformu terciárního vzdělávání zužuje na problematiku školného, což ovšem není korektní. Publikace dále umně přehlíží současné problémy vysokého školství a tváří se, že žádné neexistují. Text určitě stojí za pozornost, ovšem rozhodně se nejedná o vědecké dílo, které by mělo být citováno v seriózní vědecké práci věnované problematice vysokého školství.

Savina Finardi

KELLER, Jan; STÖCKELOVÁ, Tereza; ŠTECH, Stanislav, et al.

PROČ NEZAVÁDĚT ŠKOLNÉ.

Vzdělání není zbožím, 2010. 98 s.

Brožura s názvem *Proč nezavádět školné*, která nemá ani sto stránek, nabízí nejen odborné kapacity a osobnosti známé i z veřejného prostoru, ale především silné a přesvědčivé argumenty proti zavedení školného v plném kontextu problematiky terciárního vzdělávání. Srozumitelný a čtivý text v kombinaci s brilantní demystifikací argumentů „pro školné“ jsou dalším důvodem, proč je zásadní s textem seznámit širokou veřejnost.

Jako červená nit se celou publikací táhne vědomí, že zavedení školného je pouze jednou součástí komplexních reforem terciárního vzdělávání, které ho mají přivést blíže k trhu, k prosazení nemilosrdných ekonomických principů i v této sféře. Jedná se vlastně o aplikaci nechvalně proslulého Washingtonského konsenzu i na sféru veřejných statků, o dogmatickou víru, že trh dokáže vyřešit všechny problémy, nejen ekonomické, ale i sociální či ekologické. V tomto poje-

tí se univerzity mají stát dalším podnikatelským subjektem a být plně k dispozici podnikatelské sféře, která jako jediná – v tomto pojetí – zasluhuje privilegia, neboť „tvoří hodnoty“.

Martin Škabraha se ve svém krátkém příspěvku zabývá přetvářením plnohodnotného vzdělávání v komerční získávání kompetencí pro trh práce – poznatek, který se opakuje i v dalších příspěvcích.

Roman Šolc chápe spor o školné jako mnohem silnější a zásadnější než jako pouhý spor o peníze. Vidí ho jako spor o zásadu, spor o podobu univerzit, které by měly symbolizovat pokrok a demokratičnost. Přestože vyzývá k dialogu s „druhou“ stranou, je třeba si uvědomit, že k dialogu musejí být dva. Situace je však spíše taková, že silnější (finančně) strana chce své návrhy protlačit silou a řeč dialogu je pro ni spíše jen ztrátou času.